

Formen un conjunt de noms valencians i lleidatans, d'origen segurament aràbic (amb alguna variant *Baia*, *Vea*, però diferent de l'article precedent); en part són NP.

Primer, (a) noms oxítons. *Casa del Rector Vaià* a Montesa (xxxii, 55.9). *Vayà* cogn. a Pego (BDLC XII, 318). *Beà* placeta de Lleida, de nom antic: *Crucifici de ~* als Porxos de Massot (Lladonosa, *Ci. de Lda.*, 147). *Veian* cogn. ja vell a Tolba (a. 1820, *BABL* xvi, 299). *La Beana* pda. de Sorita (xxvii, 182.22). L'àrea d'aqueixos cognoms és de la zona netament arabitant: *AlcM* troba *Vayà* només a quatre pobles de la Ribera del Xúquer i a Val., *Bayà* a Reus i Ulldemolins, *Veà* a Ulldecona i Cabassers.

D'altra banda (b), cal consignar també formes amb accentuació inicial: *Vea* només a «Cervera de Castelló» (*AlcM*), però deu ser de tot el Maestrat, car almenys a La Jana deu ser un dels cogn. més freqüents (entre vint-i-sis persones mortes 1936-39 quatre es deien *Vea*) (no hi barregem *Beya* que *AlcM* només troba en una sèrie de pobles del NE. del Princ.: la zona on *abeyla* es pronuncia *béjə*: doncs, res a veure). D'altra banda hi ha la *Volta de Baia* a Culla, que és vora un meandre que hi forma el riu (xxx, 63.23).

Tot ha de ser d'origen aràbic, i sens dubte pertanyent a la fecunda arrel *byn*, que era de l'àrab de sempre i pertot, amb el sentit de 'ser intermedi' (*baïna* prep. 'entre'), i també 'interpretar, exposar, descabellar', ben representada en l'àrab hispànic: «*bāyyina* «testis», *bayna* «elongare, interim, inter» (en *RMa* 42, i amb participi actiu *bā'in*); i també productiva de NPP: *Bāyin* entre els beduïns (Hess, 13) i no estranya als algerians (*Bāya*, *Bāyu*, *GGAlg*, 27); recordem l'important derivat *baïān* que no sols és adj. «clair, évident» sinó substantivat «déclaration, exposition, argument; sens clair», que serví de títol al gran llibre històrico-geogràfic sobre l'Àfrica del NO., *Bayāno l-Mogrib*.

Alguns d'aquests noms degueren tenir, doncs, el sentit de 'llocs intermedis', com el de Culla i el de Sorita (vessant prop dels terminals); altres, un sentit més personal, entorn de la idea de 'intermediari' o bé 'intèrpret, explicador': així probablement el cognom i altres dels NPP enumerats.

S'explica bé l'accentuació de les formes oxítones apartat (a) (*baïān*) i no menys de les paroxítones *Bāyin* > *Baia* o *Be(i)a*, car també en un *baïān* l'accent en vulgar regularia a la síl·laba anterior, tancada; si fou nom d'alfaquins i gent «entesa» es comprèn que en part dels casos s'hagi mantingut la pronúncia *ā* del clàssic, i en altres la *i* = *e* del vulgar. En el nom de l'antiga Creu de *Beà* de la ciutat de Lda., situada en els Porxos de Massot, veiem l'arabisme també en aquest sinònim, de l'ar. *mas'ūd* (Hess, 29), i sabent com els religiosos nostres cristianitzaven sovint els indrets de culte mahometà, tenim dret a la sospita que allí hi hagués hagut alguna alquibla o oratori (*mās'ūd*) del reietó moro de Lleida. — [veg. art. BIENS].

Baiarca, V. *Baén* i *Bagergue* *Baiarri* i *Baierri*, V. *Baén* i *Bagergue* *Baiarte*, V. *Baierti*

BAIASCA

Agregat de Llavorsí, Pall. (BDC xxiii, 269; E.T.C. I, 146.223); pronunciat *baïáska* a Esterri d'Àneu, 1920; en el poblat mateix, a Rialb etc., 1959, 1961. *Bayasca* consta repetidament en el Capbreu de Rialb de 1645 (30r, 80v). Es repeteix com a nom d'una pda. del Flamicell (te. Reguard, dalt de la Borda de Gulló, xx, 146). Nom certament pre-romà, del qual ja he dit l'essencial en els llocs citats i ací s. v. *Baén* i *Bagergue*; encara que el sufix *-asca* és terminació afectada sovint a mots lígurs-sorotàptics, no deixa de trobar-se també en d'altres d'arrel basco-ibèrica (*Balasc*, *Carrasca*) o dubtosa entre les dues disjuntives (*Benasc*, *Vipascum*), i el caràcter quasi uniformement bascoide dels noms de lloc pre-romans d'aquesta zona, a penes ens pot deixar en el dubte.

BAIAU

Circ lacustre pallarès. La comarcada que forma l'extrem superior (NE.) de la vall de la Noguera d'Àreu, conté diversos estanys, entre ells el gran estany de *baïáu*; damunt d'aquest s'alça l'altíssima Portella de *Baiau* (c. 2700 alt.) que dona pas a la vall andorrana de Comapedrosa; no molt més al N. (1h50, a peu) el Port de *Boet*, més practicable, per on es passa a la vall de Solcén i la ribera llenguadociana d'Auzat; *Boet* és la comarcada més gran, aigües avall de *Baiau*, camí d'Àreu i sota la Pica d'Estats (1932, 1935 etc.).

En BDC xxiii, 261, i E.T.C. I, 124, notant que en aquests paratges hi ha molts NLL amb caiguda de la -N- intervocàlica, a la manera basca, em preguntava si no podria ser un nom romà en -ANUM (del trivial tipus antroponímic). Però no es veu de quin NP (romà o altre) podria ser derivat; i tant la naturalesa dels llocs com l'extrema raresa dels noms en -ANUM més enllà de Cerd. i Urgellet (per més que hi hagi *Plaià* prop de Tor, però tampoc és segura allí aquesta explicació), em decanta a negar-ho.

Molt més versemblant un nom bascoide: és versemblant que aquí hi hagi un compost del basc *ao* 'boca' (o bé «ruedo», 'rotllo'). Es pot pensar en *begi-ao* (> *beyáu* > *baiau*), car *begi* 'ull' també val per 'ullal', 'deu': 'boquera de la deu'? O bé *bei-ao* 'boca de bou o vaca'; el fet que aquests alts pasturatges siguin plens de vacades, donen tanta versemblança a això com la dóna a l'alternativa el conjunt d'estanys amb llurs devessalls i boqueres. Si es refereix a la portella, *bei-ao* significaria 'portella de la vacada'.

Si admetem que *Boet* sigui (a la manera de *Boí*) una formació col·lectiva, a base de *BOVEM*, tindríem un fort argument a favor de *Bei-ao*; però val a dir que aquesta etimologia de *Boet* no és segura (hom ha pensat també en *BUDETUM* 'balcar').

Amb *Baiau* és pot relligar una pda. *El Beial* de Borén (xxxvii, 91.25), que a Son pronunciaven *Els Baials*; més fàcilment que amb *Baén* i *Baiasca*, sense